

cepi tibi. Hebræo more maius præponitur minori: nobis dicendum esset in reitudine cordis & in perfectione, ut oratio cresceret. & statuta mea & iudicia mea seruaeris. Firmabolum regni tui super Israel in sempiternum: sicut locutus sum Dauidi patri tuo dicendo, non excidetur tibi vir de folio Israel. Si auertendo auersi fueritis vos & filij vestri à me, & non custodieritis præcepta mea & statuta mea quæ proposui vobis: sed abieritis & colueritis deos alienos & adoraueritis eos. Excidam Israel de superficie terræ quam dedi ei, & domum quam sanctificauimus nomini meo proiciam à conspectu meo: eritque Israel in prouerbiū. ut dicatur, eueniat tibi sicut letusalem &c. & fabulam omnibus populis. hoc est in similitudinem fabulæ in ore populorum: ut videlicet narretur in ocio seu delectatione quemadmodum narrantur fabulæ. Et domus hæc erit in exemplum: omnis qui transierit iuxta eam stupebit & sibilabit, & dicet quare fecit dominus sic terræ huic & domui huic? Et dicent: eo quod dereliquerunt dominum deum suum qui eduxit patres eorum de terra Aegypti, & secuti sunt deos alienos & adorauerunt eos & coluerunt eos, idcirco induxit dominus super eos omne malum hoc.

Expletis autem annis viginti postquam ædificauerat. Iuxta Hebræum habetur. Et fuit à fine viginti annorum quibus ædificauit Salomo duas domos: domum domini & domum regis. Clare manifestatur viginti annos durasse ædificationes duarum domuum, videlicet Dei & regis. ita quod non eodem tempore ædificabatur vtraque domus: sed primis septem annis ædificatum est templum, tredecim autem sequentibus ædificata est domus regis. Et quia anno quarto incepit fabrica, consequens est quod vigesimus quartus annus regni Salomonis significatur dicendo à fine viginti annorum quibus ædificauit &c. Chiram rege Tyri præbente regi Salomoni ligna cedrina & abiegna & aurum. Nunc primum refert scriptura quod rex Tyri dederit etiam aurum Salomoni: quo autem titulo dederit (an videlicet mutuo, an sicut ligna quæ superius vendita commemorantur, an honoris gratia) scrutandum est ex litera narrate circa hoc tria: subiungitur enim, iuxta omne quod opus habuerat. Iuxta Hebræum tamen habetur. ad omnem voluntatem eius. proculdubio Salomonis. ex hoc enim quod ligna & aurum simul narrantur data Salomoni ad omnem voluntatem Salomonis, elicitur quod non dono, sed contractu inter eos inuito data sint hæc. & eo magis quod alterum subiungitur

iungitur: videlicet. tunc dedit Salomo Chiram viginti ciuitates in terra Ghalilæ. hoc est enim signum quod tanquam precium harum ciuitatum dederit rex Tyri aurum præter ligna. Nec obstat tertium: quod videlicet hebraica veritas in principio huius clausulæ habet. Chiram rex Tyri eleuauit Salomonem in lignis cedri & lignis abiegis & in auro. quoniam ipsa subuentio, eleuatio fuit Salomonis in suis fabricis. Sed quæstio oritur maior, an licuerit Salomoni dare viginti oppida Ghalilæ regi Tyri: sacrilegum enim videretur sub dominio regis ethnici dare populos sanctos & terram diuinæ hereditatis: præsertim quod non necessitate coactus Salomon hoc fecit. Libenter excusarem Salomonem si scirem: sed nulla occurrit excusandi ratio, nisi quod ut in principio huius capituli narratur post perfectas fabricas ac per hoc post datas istas vrbes (datæ enim fuerunt perfectis domibus dei & regis) diuina apparitio insinuat Salomonem & exauditum à deo & ambulare adhuc recte coram eo.

Et egressus est Chiram de Tyro ut videret ciuitates quas ei dederat Salomo: & non placuerunt in oculis eius. Et ait, quid sunt ciuitates istæ quas dedisti mihi frater mi? & appellauit eas terram Chabul vsq; ad diem hanc. Quod hebraice sonat Carcerem: forte quia tanquam carceres erant oppida illa. Aiunt autem lingua Phœnicum sonare displicentiam: displicuerat enim regi Tyri terra illa. Misit quoque Chiram ad regem, centum & viginti talenta auri. Quantitas auri superscripti modo explicat. Et hoc est signum quod adhuc Salomon non miserat classem in Ophir pro auro: si enim ante. 24. regni sui annum nauigatione illa usus fuisset, non eguisset auro regis Tyri nec dedisset ciuitates illas.

Hæc est summa expensarum quam obtulit Salomon. Iuxta Hebræum habetur. Et hæc res tributi quod fecit ascendere rex Salomo. Causa augendi tributa (hoc est sensus, vestigalia, & similia quæ tribuntur à subditis pro bono publico) narratur & explicatur subiungendo. ad ædificandum domum domini & domum suam. Ita quod pronomen hæc demonstrat ædificationem templi, domus regis & reliquorum multorum valde, quæ subiunguntur. & millo. Superius diximus significari nomine millo locum plenum, ad differentiam vacui adiacentis quod vorago quædam dicitur. Quid ædificii autem ibidem fecerit Salomon, nescimus, nam David ædificauit in circumitu & intrinsecus millo: ut scribitur. 2. reg. 5.

& murum Ierusalaim: & Chazor & Megiddo & Ghezer. Partho rex Aegypti ascendit & cepit Ghezer & succendit eam igne, & Chenehanem qui habitabat in ciuitate interfecit: & dedit eam in dotem. Iuxta Hebræum habetur: munera filia sue uxori Selomonis. Sed non est vis in hoc facienda, siue in munus siue in dotem intelligamus. Aedificauitq; Selomo Ghezer & Beth'choron inferiorem. Et Bahalath & Thamor in deserto in terra. Prosequitur litera ædificia propter quæ auditum est tributum: intercepta enim fuerat narratio eorū inferendo vnde Salomon habuerat Ghazer, videlicet à Pharaone ratione vxoris. Et omnes vicus qui ad eum pertinebant, & erant absque muro muniuit. Iuxta Hebræum habetur. Et omnes ciuitates thesaurorum qui Selomoni. Nec aliud hic scribitur: sed inter alia ædificia supputantur ciuitates thesaurorū quos habebat Salomon: hoc est in quibus recondita erant opportuna ad victum & bellum. & ciuitates curruum & ciuitates equitum, & quicquid ei placuit ædificare in Ierusalaim & in Lebanon & in tota terra ditionis sue.

Totum populū qui remanserant de Amoreis, Chittheis, Perizeis, Chiuicis & Iebuseis, qui non erant de filiis Israel. Filios eorum qui remanserant post eos in terra quos non potuerant filii Israel delere fecit Selomo tributarios. Iuxta Hebræum habetur. ad tributum seruitutis vsque ad diem hanc. Quæstio oritur an Salomon egerit contra præceptum diuinum scriptum nu. 33. de exterminandis nationibus istis. Solutio est quod Salomon non peccauit in hoc: tum quia Dauid patet eius sanctus non exterminauerat eos, qui tamen vsq; ad euphratem dominatus fuerat, tum quia interpretati sunt diuinum præceptum intelligendum fuisse pro tempore quo in periculum Israelitarum relinquebantur istæ nationes: quoniam manifeste ratio legis illius est hæc: eleuato autem Israele in regnū tam celsum potens & extensum, putauerūt non esse locum illi legi, eo quod cessare ratio legis. Et ad differentiam nationum quæ simpliciter soluebant tributum (quas etiam tributarias absolute dicimus) adiungitur seruitus: vt intelligamus hoc adiunxisse Salomonem quod subiecerit eas tributo seruorum, vt non tanquam liberi, sed tanquam serui contribuerent. Et hūc esse literalem sensum, insinuant subiuncta tāquā è regione quod de filiis Israel non fecit Salomon aliquem seruum, in seruitia itaque opera redegit nationes illas, à quibus seruilibus operibus exempti Israelitas. Accedit ad excusandū Salomonem &

& Dauidem ratio periculi Israelis, si enim Dauid occidisset Pelisthæos omnes &c. cum magna multitudo Iudæorū esset iam captiuata sub diuersis nationibus, interfecti fuissent Iudæi omnes captiui: & ad euitandum cladem ipsorum Iudæorum interpretati sunt diuinam legem non esse seruandam quo ad hoc: ita quod mutata conditio Iudæorum (quāuis ex propria culpa) excusabat reges. Dico autem ex propria culpa populi: quia ex peccatis populi factum est vt non essent semper victores, sicut fuerant tempore Moysis & Iosue. si enim perseuerassent victores, poterant & debebant delere omnes nationes quas deus iusserat deleri. De filiis autem Israel non posuit Selomo seruum: sed erant viri bellatores & ministri eius. Hebraice habetur. & serui eius, sed seruitus pro ministerio sumitur: iam enim dictum est quod nullus Israelita erat seruus. & principes & duces eius, & principes curruum & equitum eius. Isti sunt principes præfeutorum qui erant super opus Selomonis, quingenti & quinquaginta: præsidentes populo qui faciebant opus.

Filia autem Parthoni ascendit de ciuitate Dauid in domū suam quam aedificauerat ei Selomo: tunc aedificauit millo. Quare expectauerit abscessum filie Pharaonis ex ciuitate Dauidis ad aedificandum millo, non est scriptum. Offerebatque Selomo tribus vicibus in anno holocausta & pacifica super altare quod aedificauerat domino, & adolebat thymiana coram domino. videlicet in paschate, pentecoste & festo tabernaculorum, quibus præcepto legis tenebatur quilibet apparere coram deo. & perfecta est domus.

Naue[m] quoque fecit rex Selomo in Heziongeber quæ est iuxta Eloth in litore maris rubri in terra Edom. Misitq; Chiram in naui illa seruos suos viros nautas gnaros maris, cum seruis Selomonis. Et venerunt in Ophir, & tulerunt inde aurum, quadringenta & viginti talenta: & adduxerunt ad regem Selomonem. De nominibus propriis quæ hic scribuntur, reddere certam rationem nescio: hoc tamen certum est quod Salomonis tum scientiæ tum prouidentia attestatur constructio & missio nauis in Ophir pro auro.

CAPVT. X.

R

Eginaq; Saba. Legendum esset. Seba. Nomen est proprium regionis. audita fama Selomonis in nomine domini, venit. Iuxta Hebræum intercedit cōiunctio: nam post in nomine domini subiungitur. & venit, propter quam coniunctionem insinuat quod dictio-

nes

nes in nomine domini, cum præcedenti clausula iunguntur; ita quod faciendus est punctus post diuisiones in nomine domini. Et est sensus quod audiuit famam Salomonis in nomine Iehouah: ita quod ipsa fama Salomonis deferebat secum nomen summi Dei, ut à quo largitum esset Salomoni tantum sapientiæ donum. diuulgatū siquidem significatur quod non humana disciplina nõ humano studio, sed diuino dono habebat Salomon tantā sapientiam. ut tentaret eū in anigmatibus. hoc est in quæstionibus difficilibus.

Et ingressa est Ierusalim cum comitatu multo & diuitiis. Iuxta hebræum habetur. cum fortitudine graui valde, hoc est cum armato comitatu non qualicunq; sed valde graui, qualis decebat reginā peregrinatē. camelis portantibus aromata & aurum infinitum nimis. Legēdam est. & aurum multum valde et lapides preciosos. pro sumptu & muneribus &c. venitque ad regem Salomonem. Nō dicitur quod venerit ad templū Dei aut quod venerit ad adorandum Deum, sed quod venit ad regem Salomonē. & locuta est ei omnia quæ habebat in corde suo. Et docuit eā Salomon omnia verba quæ proposuerat. Parui refert quod hebraicè habetur. Et indicauit ei Salomo omnia verba eius. Solutio quæstionum significatur. non fuit verbum quod regem latere posset & non responderet ei. Legendum est. latens regem quod non indicauerit ei. nihilq; dicitur de posse.

Viditq; regina Seba totam sapientiā Salomonis, & domū quam edificauerat. Et cibos mensæ eius et habitacula seruatorū eius, & ordines ministrantium. Potius significatur. & abissitiam ministrorum eius. In qua clauditur ordo: quoniam assistentia erat nõ confusa, sed ordinata. & vestimenta eorum, & pincernas eius, et holocausta quæ offerebat in domo domini. Scito prudēs lector nec hebræos cõcordare in hac litera. hebraice enim scribitur. & ascensum eius quos (seu quem) ascendet domus Iehouah. Sic iacet in hebræo: vbi anceps remanet tā casus relatiui quo vel quem, quā casus domus an accusatiui an genitiui casus sit. Quod vt plenius intelligas, hebraico idiomate holocausta ab ascensu significantur. & propterea diuersitas hic nascitur sensuum an sensus sit: & ascensum hoc est holocaustum eius, quæ ascensum, id est holocaustum ascendit, hoc est super altare persueueranter offerret domi Iehouah. an de corporali per gradus ascensu quo ascēdebat Salomon in templū Dei sit sermo. Elige quod malueris. & non erat in ea vltra spiritus. Dixitq; ad regem: *verum fuit*

fuit sermo quem audiui in terra mea super sermonibus tuis & super sapientia tua. Et non credidi verbis donec veni & viderūt oculi mei, & ecce non fuit nunciatū mihi dimidiū: maior est sapientia tua & operata tua. Iuxta Hebræum habetur. & bonum quā fama quam audiui sub duobus enim (sapientia & bono) comprehendit omnia. Beati viri tui, beati serui tui isti: qui stant corā te semper, audientes sapientiam tuam. Sit dominus deus tuus benedictus, qui complacuit in te ad ponendum te super solium Israel: eo quod dilexerit dominus Israel in sempiternum. Res perpetuæ factæ à Salomone, ad perpetuū bonum Iisrael significantur. & posuit te regem ut faceres iudicium & iustitiam.

Deditq; regi centū & viginti talenta auri & aromata multa valde & lapides preciosos: non sunt allata aromata sicut ista: adhuc in multitudine qua dedit regina Seba regi Salomoni. Accumulando dicitur adhuc in multitudine, commendatur enim singularitas seu bonitas aromatum & secundum se & etiam quo ad multitudinē. Sed et classis Chiram quæ portauit aurum de Ophir. Breuitatis causa omittitur cointellectus Salomon. est enim sermo de classe Hirā & Salomonis: vt suppletur in 2. paral. cap. 9. attulit ex Ophir ligna tina multa valde. Multi hebræi & latini intelligunt significari coralia: miræ autē magnitudinis erāt, si coralia erant. Et habetur in hebræo ligna coraliorum, non vnica dictio quā interpretatur coralia. coraliū enim species est lapidis extractum ex aquis, quāuis sub aquis speciem habeat ligni tāquā fruticis. effecit natura vt arbor sub aquis, duret in lapidē extracta ad aerem: & propterea vtrunque hebraica litera sonat, dicendo ligna coraliorū. & lapides preciosos. Fecitq; rex de lignis tinis fulcra domus domini & domus regis. Nō est perspicuum ad quæ fulcienda facta sint hæc fulcra tam in domo domini quam in domo regis. & citharas lyrasq; cantoribus. Si coralia intelligimus, mirum est quod ex eis citharæ & lyræ confectæ sint: quia tamen videmus hodie ex alabastro fieri cannas instrumenti musici quod vulgo appellatur organum, nõ est incredibile ex coraliis constructa as lyras & citharas fuisse non sunt allata talia ligna tina, neque visa vsque in presencem diem.

Rex autem Salomo dedit reginæ Seba omnia quæ voluit & petiuit, exceptis iis quæ vltro obtulerat ei munere regio. Iuxta Heb. habetur. præter ea quæ dedit ei sicut manu regis Salomonis. hoc est sicut decebat manum talis regis qualis erat Salomon. quæ reuerfa est & abiit in terram suam cum seruis suis. Erat

ERat autem pondus auri quod obueniebat Salomoni per singulos annos, sexcentorum & sexaginta sex talentorum auri, Hebraica dictio nomen ponderis cuiusdam est: sed an talenti an alicuius alterius, ignotum nobis est. Excepto eo quod offerebant viri qui super vectigalia erant. Iuxta Hebræum habetur. Absque à viris negotiatoribus dabatur regi. Et significantur negotiatores non quicumque, sed magni dictione hebraica. Sed quo titulo hoc aurum debebatur Salomoni, non dicitur: sed ex eo quod negotiatio sola explicatur, non comprehendit inter prouentus ex vectigalibus insinuat. nam prouetus vectigalium continetur sub supputatis sexcentis & sexaginta sex talentis auri. Duo restant hic ambigua, alterum de qua negotiatio est sermo, alterum quo titulo debebatur hoc Salomoni: turpe enim videretur quod Salomon mercaturam per negotiatores exerceret. & negotiatores vniuersi scuta vendentes. Iuxta hebræum habetur. & à negotiatio aromatariorum. Ita iacet in hebræo. Intellego quod quemadmodum Salomon misit in Ophir pro auro, ita mittebat ad insulas aromatum: puta Taprobanam, Calicut & quemadmodum Sultanus Aegypti faciebat ætate nostra, & modo facit rex Portugallia. Et hæc appellatur negotiatio aromatariorum. sumptu enim regio opus erat ad vehendum aromata ex tam longinqua regione, & inde lucrum Salomoni obueniebat: & propterea aurum hoc etiam excipitur. Et quia simul connumerantur prædicti negotiatores magni, putandum est aliquid simile in alia materia fuisse, unde Salomoni augebatur aurum à magnis mercatoribus. Et bene nota quod non dicit absque negotiatio aromatum, sed aromatariorum, ne intelligeres regem negotiatorem aromatum, sed mercatores erant aromatarii, quibus commoditatem negotiationis rex præbebat. & omnes reges Hebræi ducuntur terræ. Ab auro sexcentorum talentorum & c. excipitur triplex prouentus auri: videlicet ex mercatoribus magnis, ex mercatura aromatariorum, & ex muneribus regum Arabia & ducum terræ.

Fecit quoque rex Salomo ducenta scuta de auro purissimo. Iuxta Hebræum habetur. de auro tracto. hoc est extenso malleis. sexcentos auri siclos dedit in lamina scuti vnius. Iuxta Hebræum habetur. sexcentos auros ascendere faciet super scutum vnum. Ratioabile est ut scutum intelligamus ex alia materia, opertum aurea lamina per totum. & trecentas pelias ex auro probato. Legendum

gendum est. Et trecentos clypeos ex auro tracto. scuta enim erant rotunda, clypei autem alterius figuræ. trecenta quoque mina auri vnam peliam vestiebant. Legendum est. ter centum auri ascendere faciet super clypeum vnum. Nec circa scuta nec circa clypeos explicatur pondus aut mensura auri, sed numerus tantum: quia forte subintelligitur siclus, ut prius sexcenti sicli & modo trecenti sicli auri supputentur. & posuit eos rex in domo salus Lebanon.

Fecit quoque rex thronum eburneum grandem: & vestiuit eum auro suo nimis. Iuxta Hebræum habetur. auro puro. hoc est in sua puritate qua ex minera trahitur. Sex gradus habebat thronus: & summitas throni erat rotunda in parte posteriori, & duæ manus hinc & inde. superfluit duæ tenentes sedile. Iuxta Hebræum habetur. & manus hinc & hinc ad locum sessionis. hoc est alas sedis hinc & inde erant formatae in figura manus. & duo leones stabant iuxta manus singulas. Iuxta hebræum habetur. & duæ leonæ stantes ad latus manuum. Statuæ duarum leonarum iubis carere, altera hinc, altera inde iuxta manus (hoc est alas sedis) stantes: hoc est eleuatis capitibus stantes secundum pedes anteriores & terræ inhaerentes secundum partem posteriorem, complicitis posterioribus pedibus. erant enim statuæ magnæ ita ut supereminerent duodecim leonibus qui erant in gradibus: utpote pertingentes usque ad manus quas erant alas sedis. Et duodecim leunculi stantes ibi super sex gradus hinc & inde. Masculi quidem significatur, non leunculi, sed leones. erant enim statuæ duodecim leonum, duæ per singulos gradus hinc & inde. non est factum tale opus in omnibus regnis.

Omniaque vasa de quibus bibebat rex Salomo erant aurea, & tota suppellex domus salus Lebanon de auro purissimo. Hebraicè habetur. de auro clauso. hoc est ligato: quale est aurum ex quo fiunt nummi. non erat argentum. subaudi in vasis domus salus. Et ratio subiungitur, quia argentum non fuit alicuius precii in diebus Salomonis. Quia classis regis per mare. Iuxta Hebræum habetur. Quia nauis Tharsis regi in mari cum naue Obiram. Tharsicas habuisse naues Salomonem significatur, præter naues tyrias. semel per tres annos ibat in Tharsis, deferens inde aurum & argentum & dentes elephatorum. Hebraicè habetur. semel per tres annos veniebat nauis Tharsis portans aurum & argentum, elephantes & simias & pauos. Sic iacet in hebræo, reliqua addunt interpretes. Tharsis enim non significatur locus unde por-

de portabatur hæc, sed determinat naues: perinde ac dictum fuisset nauis Tharfica, nec fit mentio dentium, sed elephantum absolute.

Et magnificatus est. Parui refert quod Hebraicè habetur. Et grandit rex Salomo præ omnibus regibus terra in diuitiis & sapientia. sensus enim in idem redit. Verum intellige comparationem fieri ad reges illius temporis quo ad duo, diuitias videlicet & sapientiam. erant enim reges terræ alij excellentes forte in magnitudine regni. Et tota terra quarebat faciem Salomonis, ad audiendum sapientiam eius. hoc est ex omnibus terræ regionibus erant aliqui quærentes faciem Salomonis ob illius sapientiæ famam. quam dederat Deus in corde eius. Nomen est Elohim. Et singuli deferrebant ei munera. Iuxta Hebræum habetur. Et ipsi portantes vnusquisque munus suum, vasa argentea & vasa aurea & vestes & arma & aromata, equos & mulos. Tributarij referuntur ad explicandum quid offerebant: videlicet vasa argentea &c. per annos singulos. Hebraicè habetur. res anni in annum. Ex hoc quod huiusmodi munera narrantur annua, insinuat quod debita erant.

Congregauitque Salomo currus & equites, & fuerunt ei mille & quadringenti currus & duodecim millia equitum: & disposuit eos per ciuitates munitas, iuxta Hebræum habetur. & posuit eos in ciuitatibus curruum. iam enim dictum est quod edificauit ciuitates curruum, & cum rege in Ierusalaim. Fecitque rex vt tanta esset abundantia argenti in Ierusalaim quanta & lapidum & cedros præbuit quasi Sycomoros quæ nascuntur in campesribus in multitudine. Et educabantur equi Salomonis de Aegypto & de Choa. Iuxta Hebræum habetur. Eteductio equorum qui Salomoni ex Aegypto & adunatio. Describendus cum esset modus quo Salomon habuit tantam multitudinem equorum, proponitur primum tameductio equorum ex Aegypto quæ adunatio eorundem. proponitur autem vtraque vt per subiuncta declaranda: hic enim stylus est Hebraicus. negociatores enim regis emebant de Choa & statuo precio perducebant. Iuxta Hebræum habetur. mercatores regis accipient adunationem in precio & ascendit. Proposuit duo: videlicet educationem & adunationem. declarat inchoando ab vltimo qualiter negociatores Salomonis acquirebāt adunationem equorum: manifestando quod augentes precii faciebant quasi monopolij equorum Aegypti, hoc enim significatur dicendo mercatores regis accipient

cupient adunationem in precio: & declarando augmentū precii, subiungitur & ascendit, subaudi precium ipsum. Emebāt ergo adunationem equorum: vt ipsi soli equos venales haberent, nullo alio offerente tantundem pro huiusmodi adunatione. Egre diebatur autem quadriga ex Aegypto pro sexcentis argenteis, & equus pro centum & quinquaginta. Declaratur consequenter alterū propositum (videliceteductio) manifestando precium cuiusque currus: hoc est quatuor equorum pro singulo curru. Vnde & magis explicado hoc, subiugitur precium cuiusque equi centum & quinquaginta: quod est quarta pars sexcentorum quos valet currus. atque in hunc modum conchit reges Etheorum & Syria equos venundabant. Iuxta Hebræum habetur. & sic omnibus regibus Chitthim & regibus Aram in manu sua facient exire. Totum oppositum eius quod habetur in vulgata editione significatur: videlicet quod negociatores Salomonis sic (hoc est emendo equorum adunationem in Aegypto) faciet per manū suam exire ex Aegypto equos pro omnibus regibus Chitthim & pro regibus Aram. ex eo enim quod tāquam in monopolij reddiderāt Aegypti equos extrahēdos, cōsequens erat vt per manus eorum venderetur equi vniuersis exteris regibus indigentibus equis Aegyptiis. Et hinc habetur quod non fuit alienus Salomon ab industria mercaturæ, quāuis turpis cōseatur in rege. Cōsequēter quoque ex hac mercatura insinuat intelligēdū quod nec alienus erat Salomon à supradictis mercaturis tum magnorum negociatorum tum aromatariorum. Intellige tamen negotiationes omnes quibus immiscebat se Salomon, fuisse extraterritorij subiectum sibi ad habēdum ex aliis regionibus omnia quibus opus erat: & propterea excusabilis videtur huiusmodi industria vt minus turpis censenda sit.

CAPVT XI.

Rex autē Salomo adamat mulieres alienigenas multas. Arguitur tum quod alienigenas (hoc est disparis cultus) tum quod multas habuerit. vtrunque enim prohibitū erat in lege Moysi: nā & regi in specie in hibetur immoderata multitudo vxorū Deu. 17. & filiā Parthoni. Nisi reprehēderet scriptura cōiugij Salomonis cū filia Pharaonis ratione affectus, nō supputaret inter peccata Salomonis amorē filij Pharaonis inchoando ab illa. Moabithidas, Hammonithidas, Edomeas, Sidonias & Chittheas. De gentibus sup quibus dixit dominus

H b q filie

filii Israel, non ingrediemini ad eas & ipsi non ingredientur ad vestras, utpote quæ declinare facient cor vestrum post deos suos: cui adhaesit Salomo ardentissimo amore. Superfluit ardentissimo. Fueruntque ei uxores quasi septingentæ. Iuxta Hebræum habetur. principes septingentæ & concubinae trecentæ. septingentæ enim honorabiliter tanquã dominæ habebantur, aliæ autem trecentæ ad solum concubitum. Et in hoc apparet libido maxima Salomonis ad stupra; inde enim tanta multitudo uxorum prodit. & declinare fecerunt mulieres cor eius.

Cumque iam senex esset deprauatum est cor eius per mulieres ut sequeretur deos alienos. Parui refert quod Hebraicè habetur. Et fuit in tempore senectutis Salomonis, uxores eius fecerunt inclinare cor eius post Elohim alios. Quauis mulieres istæ iuētæ fuerint Salomoni iuueni, nō tamen diuerterunt eum in iuētute ad cultum deorum, sed in senectute: paulatim enim mollior est animus eius, crescēte amore & deficiente virtute multiplicandōque obicē diuinæ gratiæ: nā tandem Deus dereliquit eū sibi ipsi. Et ex hoc quod scriptura narrat senectutē Salomonis, perspicuū est peruenisse eum ad senectutis ætatem, & in illa vixisse aliquāto tēpore quo emerferunt subiuncta. & nō erat cor eius perfectū cum domino Deo suo sicut cor David patris eius. Iuētque Salomo post Hasoreth Dumidionorum: & post Milchom abominationem Hammonitarum. Fecitque Salomo quod non placuerat coram domino. Hebraicè habetur. malum in oculis Iehouah. Ne excusabilis putaretur Salomon eo quod nō credendo diis aliis, sed morem gerendo vxoribus coleret deos alios, adiunxit scriptura quod fecit malum in oculis summi Dei, & non solum in oculis hominum: propter quod etiam præmisit quod non erat cor eius perfectum cū summo Deo. quantum enim sui cordis applicauit ad colēdum deos alios, tantum detraxit à debito honore summi Dei. Et non adimpleuit ut sequeretur dominum sicut David pater eius. Tunc adificauit Salomo phanum. Hebraicè habetur. excelsum Chemos abominationi Moab. proculdubio structuram idoneam ad cultum Chemos. in monte qui est contra Ierusalaim. Aiunt montē istum esse montem oliueti: & propterea detestabilus fuisse crimen Salomonis, ut è regione ciuitatis sanctæ excelsum ædificaret cum scandalo totius populi. & Molech abominationi filiorum Hammon. Atque in hunc modum fecit omnibus vxoribus suis alienigenis: quæ thurificabant & immolabāt diis suis. Intellige tot excelsa

celsa ædificata nō quot erāt vxores, sed quod erant dii earū: multæ enim conueniebant sub eodem Deo communi eis.

Et iratus est dominus in Salomone: quod auersa esset mens eius. Hebraicè habetur. cor eius. voluntas enim significatur. à domino Deo Israel, qui apparetur ei secundo. Hebraicè habetur. duabus vicibus. Et præceperat ei super verbo hoc, ne iter post deos alienos: & non custodiuit quod præcepit dominus. Ad exaggerationem peccati commemoratur beneficium duarum visio- num suprascriptarum. aggrauatur enim peccatum Salomonis ex eo quod non solum per legem & prophetas, sed etiam apparendo ipsi Salomoni, bis monuerat eum. Dixitque dominus Salomoni. Modus quo Deus dixit hoc Salomoni, non est scriptus: creditur tamen per prophetā aliquem Deū hoc dixisse. quia fuit hoc secū, & non custodisti pactum meum & statuta mea quæ præcepi tibi, scindendo scindam regnum à te, & dabo illud seruo tuo. Veruntamen in diebus tuis non faciam hoc propter David patrem tuum: de manu filij tui scindam illud. Quod scissio regni fuerit ex peccato Salomonis scriptura testatur: quæ autē fuerit ex peccato Davidis quod diuidendo agros Mephiboseth commisit, nec scriptura testatur nec scripturæ cōsonat: quæ meritum Davidis citat pro obicē tum ne tolleretur totum regnum à filio Salomonis, tum ne scinderetur viuente Salomone. Veruntamen totam regnum non scindam: tribum vnā dabo filio tuo, propter David seruum meum & propter Ierusalaim quam elegi. Secundum rem duæ tribus (Iudæ videlicet & Benjamin) seruiertur filio Salomonis: sed tribus vna appellatur & hic & inferius, eo quod quauis essent duæ secundum rem, erant tamen futuræ & de facto fuerunt sub titulo vnus. appellatus est enim rex Iudæ, & non rex duarum tribuum: hic enim fuit titulus omnium successorum.

Scitauitque dominus aduersarium Salomoni, Hadad Edomæ. Pœna scissionis regni differebatur exequēda in filio eius successore: ne autem viuens Salomon penitus impunis eua-deret, narratur punitus vexatione trium aduersariorum. de semine regio quæ erat in Edom. Superfluit qui erat: semen siquidem regum regum Idumææ significatur, ne ambigeres ex quo semine regio erat iste Hadad. Cum enim esset David in Idumæa. Iuxta Hebræum habetur. Et fuit existēte Dauide cum Edom. Historia hæc quæ cōmemoratur ad declarandū tēpus fugæ Hadad, non est diffuse scripta. & propterea non est

H h tij perspi.

perspicuum an Dauid tunc fuerit praesens in Idumaea, an significetur tempus quo Dauid habebat Idumaeam & bellum gessit cum Idumaea rebellum. cum ascendit Ioab princeps militia ad sepeliendum interfectos: & percussit omnem masculum in Edom (Sex enim mensibus mansit ibi Ioab & totus Israel: donec excederet omnem masculum in Edom) Fugit Hadad ipse & viri Edomei de seruis patris eius cum eo ad ingrediendum Aegyptum: & Hadad erat puer parvus, lunge haec duo (videlicet quod Ioab studuit ad interficiendum omnem masculum in Idumaea, & quod ascendit in Idumaeam ad sepeliendum interfectos) & perpendes defecisse Idumaeos a Dauide, & interfecisse Israelitas milites positos pro custodia Idumaeae nouiter acquisite: & ad hos interfectos sepeliendos ascendisse Ioab, & simul occidendum omnem masculum in Idumaea in ultionem rebellionis & Israelitarum interfectorum. tunc enim fugit Hadad &c. Et surrexerunt de Midian & uenerunt in Paran: tuleruntque viros secum de Paran, & ingressi sunt Aegyptum ad Parhonem regem Aegypti. Etiam via describitur per quam Hadad iuit in Aegyptum. qui dedit ei domum & cibum constituit ei, & terram delegauit. Hebraice habetur. dedit ei quod plus est quam delegare. Inuenitque Hadad gratiam in oculis Parhonis valde: & dedit ei uxorem sororem vxoris suae, sororem Thachpenes reginae. Et genuit ei soror Thachpenes Ghenubath filium eius, & ab lactauit eum Thachpenes in medio domus Parhonis: fuitque Ghenubath in domo Parhonis in medio filiorum Parhonis.

Et Hadad audiuit in Aegypto quod dormisset Dauid cum patribus suis, & quod mortuus esset Ioab princeps militia: dixitque Hadad ad Parhonem, dimitte me & ibo ad terram meam. Dixitque ei Parho, quo enim indiges mecum ut queras ire ad terram tuam: & dixit, nullo, sed dimittendo dimitte me. Licet mors Ioab fuerit in principio regni Salomonis, & iste Hadad paulo post petierit a Pharaone ire in Idumaeam, nihil tamen molestiae inferre potuit dominio Salomonis usque ad senectutem Salomonis. Deus enim qui suscitasse dicitur ipsam Hadad in aduersarium Salomonis, non prius est ultor quam homo peccet, & propterea scriptura utrumque explicat: videlicet & quod Deus eleuauit ipsum in aduersarium Salomonis postquam peccauit, & primam inimicitiae radicem in ipso Hadad.

Suscitauit quoque ei Deus. Nomen est Elohim, aduersarium Rezon filium El'adah. Alter aduersarius describitur motus a

Dec,

deo pro tanto in poenam Salomonis hae motiones erant. qui fugerat ab Hadar hezer rege Zoba domino suo. Etiam istius initium recensetur: videlicet quod fugerat a rege suo. Et congregauit contra eum viros. Legendum est & congregauit super se viros, describitur enim post ipsius fugam modus quo factus est princeps: adunatione videlicet virorum euadenti cladem Dauidis. Vnde & sequitur. & factus est princeps latronum. Hebraice habetur. & fuit princeps caetus interficere Dauide illos, qui erant cum Hadar hezer rege Zobae, abieruntque Damascum & habitauerunt ibi, & constituerunt eum regem in Damasco. Iuxta heb. habetur. & regnauerunt in Damasco. occupauerunt enim Damascum seu Damascenum agrum in senectute Salomonis. Fuitque aduersarius Israeli cunctis diebus Salomonis. post quam deus suscitauit ipsam in aduersarium Salomonis: hoc est cunctis diebus quibus postea vixit Salomon. nam de praecedenti tempore scriptum est superius in. 4. & 5. cap. quod non erat aduersarius vllus, sed omnes securi sub ficu sua dormiebant &c. & hoc est malum Hadad & odium contra Israel: regnauitque in Syria, Hebraice habetur. & malum quod Hadad: & abominatus est Israel, & regnauit super Aram. Anceps est sensus an significetur iste Rezon excitatus ad supra dictum malum ab Hadad Idumaeo, & subiungatur de eodem Rezon quod abominatus est Israel & regnauit in Syria: an copuletur malo Israelis a Rezon malum quod fecit Hadad, & de eodem Hadad subiungatur quod abominatus est Israel & regnauit in Syria. erat enim de semine regio regum Idumaeae quae est pars Syriae. Quicquid autem significetur mali, intellige postquam deus suscitauit eos ad puniendum Salomonem.

Et Ierobah filius Nebat Eph'raei de Zereda (nomen matris eius Zeruba mulier vidua) seruus Salomonis. Tertius aduersarius Salomonis narratur. lenauit manum contra regem. Quo effectu, non est scriptum. nescimus enim an verbis exstantibus seditionem an facto aliquo leuauerit manum in regem Salomonem: sed hoc fuisse tempore senectutis Salomonis, ex antedictis habet. Et haec est causa rebellionis aduersus eum. Hebraice habetur. Et ista res qua lenauit manum in regem. Pronomen ista demonstrat subiunctas duas res, videlicet exaltatione ipsi Ierobah & prophetia Ahia. quia Selomo edificauit millo. Superfluit quia: narrat enim modus quo Salomo exaltauit Ierobah. et coequeuit vorarim. Iuxta Heb. habet. clausit scissuram

Hb iij ciuitati

civitatis David patris sui. Satis puto dubitare quam asserere scissuram clausam esse voraginem coæquatā monti. Erat autem Iarobham vir foris & potens. Hebraice habetur. potens fortitudine. nec alia potētia narratur. vidensque Selomo adolefcentem bonæ indolis & industrium. Hebraice habetur. & vidit Selomo puerū quod faciens opera ipse. Ne oliuiscaris quod hebraice etiam iuvenes appellantur pueri. Commendatur autem quod erat factor operum: quod est magna laus, ad differentiam tum eorum qui non valent nisi ad loquendum, tum eorum qui nesciunt efficaciter superintendere operariis, tum pigrorum atque tardorum. constituit eum præfectum super tributa. Hebraice habetur. & præfeci eum præfectum super tributa. Ex præfecto fabricæ emerit præfectus oneribus universis domus Ioseph, continentis tribus Egh'raim & Menafis. Et est sermo de oneribus publicis quæ decreto regio imposita erāt. Hæc exaltatio est prima res qua fuit occasio eleuandi animum Ieroboam procedente tempore aduersus Salomonem, quanuis ingratiſſime. Altera vero occasio subiungitur prophetiæ Ahia: quæ satis clare scribitur.

Et fuit in tempore illo, Iarobham egressus est de Ierusalaim. inuenitque eum Achi'ia Silonites propheta in via, opertus pallio nouo, & erat ambo soli in agro. Apprehenditque Achi'ia pallium nouum quo opertus erat. & scidi illud in duodecim scissuras. Atque ad Iarobham, tolle tibi decem scissuras: sic enim dixit dominus deus Israel, ecce ego scindo regnum de manu Selomonis & dabo tibi decem tribus. Et tribus vna erit ei: propter seruum meum David, & propter Ierusalaim civitatem quæ elegi ex omnibus tribubus Israel. Eo quod dereliquerit me & adorauerit Asthoribem Deam Sidoniorū et Chamos Deum Moab & Moloch Deum filiorum Hammon, & non ambulauerit. Interpretes transtulit in numero singulari verba propheta, quæ hebraice habentur in numero plurali. Eo quod dereliquerunt me, & adorauerunt Hasthoteth Deum Sidoniorū, Chamos Deum Moab, & Milchom Deum filiorum Hammon: & non inuerunt in viis meis ad faciendum rectum in oculis meis et statuta mea & iudicia mea sicut David pater eius. proculdubio Salomonis. accusat siquidē propheta nō Salomonem solum, sed alios cum eo participes peccati idolatriæ: & manifestat quod propter peccatum Salomonis extesum ad alios, scindet deus regnum eius. & non tollam totum regnum de manu eius, sed ducem ponam eum omnibus diebus vite eius, propter David seruum meum quæ elegi

qui custodiuit præcepta mea & statuta mea. Tollam autem regnum de manu filii eius, & dabo ipsum tibi, decem tribus. Filio autē eius dabo tribum vnā: ut remaneat lucerna Davidi seruo meo omnibus diebus coram me in Ierusalaim ciuitate quam elegi mihi ad ponendum nomen meum ibi. Successio in regno Iudæ ex stirpe David, assimilatur lucernæ in Ierusalem perseveranti, quia erat velut quoddam residuum lucis Davidis splendens in Ierusalaim. Te autem assumam. & regnabis in omnibus quæ desiderabis anima tua: erisque rex super Israel. Si ergo audieris omnia quæ præcipiam tibi & ambulaueris in viis meis & feceris quod rectum est in oculis meis custodiendo statuta mea et præcepta mea sicut fecit David seruus meus: ero tecum & edificabo tibi domum fidelem Hebraice habetur. domum firmam sicut edificauit David, & dabo tibi Ierusalem. Et surgitur domus pro successione filiorum in regno: sic enim deus stabiliiuit domum Davidi. Et affligam semen Davidi super hoc: veruntamen non cunctis diebus. Afflictio ieminis Davidis secuta est manifeste scisso regno tempore filii Salomonis: hæc autem subiuncta redintegratio. ad literam adiuncta est ne Ierobham intelligeret dici à propheta quod si ambulauerit recte, coram deo edificabit illi deus domum quemadmodum edificauit Davidi quo ad perpetuitatem: excipit enim perpetuitatem propheta promittendo recte agenti domum firmam sicut domum Davidis, declarando siquidē quod ista afflictio ieminis Davidis per scissionē regni nō durabit diebus omnibus, manifestat quæ successio domus Ierobham in regno Israelis quantuncumque bene egerit nō erit perpetua: quod est dicere quia domus Davidis redintegrabitur in regno. Quoad literam verificatur de mesia ex femine Davidis: ipse enim rex totius Israel expectabatur. Et quanuis mesia fuerit ratio huius limitationis nō cunctis diebus, propheta tamen non fuisse reuelatam causam huius limitationis nullum inueniens est. reuelat enim deus quandoque rem futuram non reuelando rationem illius.

Voluit ergo Salomon. Hebraice habet. Et quasiuit Selomo interficere Iarobham. Post istas duas res (videlicet exaltationē & prophetiā) existente iam Salomone sene Iarobham leuauit manum in regem: & propterea Salomō quasiuit interficere eum. surrexitque Iarobham & fugit in Aegyptum ad Sisac regem Aegypti, & fuit in Aegypto vsque ad mortem Selomonis. Ad differentiam Pharaonis focii Salomonis, nominatur Sisac rex Aegypti.

Reliquum autem verborum Salomonis & omnia quae fecit & sapientia eius: nonne ipsa scripta sunt in libro verborum dierum Salomonis: Superfluit dierum. Quis autem sit iste liber nescitur: sed author scripsit sic quia tunc extabant libri verborum Salomonis: qui scilicet continebant & sapientiam & gesta Salomonis. nihil enim horum habemus nisi pauucas parabolas cum disputatione ecclesiasticis & canticis. Dies autem quibus regnavit Salomo in Ierusalem super totum Israel, fuerunt quadraginta anni. Iunge numerum hunc annorum regni Salomonis cum supra scripto tempore senectutis eiusdem: & perpendes Salomonem non fuisse aetatis puerilis quando incepit regnare, sed fuisse aetatis tantae ut illud tempus iunctum quadraginta annis constitueret tempus senectutis. Nec auctoritas Iosephi temoneat: quoniam manifeste conuincitur ex scriptura saluum scribere de tempore mortis Abraham, videlicet quod ipso mortuo Isaac duxit uxorem: cum constet ex scriptura Abraham vixisse annos trigintaquinque post nuptias Isaac & Rebecae, & multo magis licuit ei hic fingere, ubi multae fabellae insertae videntur. Et hoc aduersus meam institutionem neminem arguendi racuissim, nisi vtilem admodum credidissim studio sacrae scripturae cautelam ab auctoritate Iosephi. Dormiuitque Salomo cum patribus suis, & sepultus est in ciuitate David patris sui: & regnavit Rechabham filius eius pro eo.

CAPVT XII.

Vit autem Rechabham in Sechem: quia in Sechem uenerat totus Israel ad constituendum eum regem. Tarobham vero filius Nebat (cum adhuc esset in Aegypto profugus a facie Salomonis regis) audita morte eius reuersus est de Aegypto. Miserruntque & vocauerunt eum. Tanquam parentthesis legenda est haec missio facta a suis ut reuerteretur. Venitque Tarobham & tota congregatio Israel: & locuti sunt ad Rechabham dicendo. Pater tuus aggrauauit iugum nostrum, proculdubio onerum: itaque imminue nunc paululum de imperio patris tui durissimo et de iugo grauisimo quod imposuit nobis. Iuxta Heb. Habetur. & tu nunc allenua de seruitute patri tui dura & de iugo eius graui quod posuit super nos & seruiemus tibi. Quauis Salomon nullum Israelitam prefferit seruilibus operibus aut oneribus (ut supra scriptum est) tantum tamen oneris eis imposuit in vectigalibus & huiusmodi subsidiis ut huiusmodi onus appelleret seruitus dura graueque: iugum. Veritati autem inniti querelam hanc

hanc, testatur suprascripta quod Salomon auxit tributa eum magnitudine prouentuum suprascripta. Et dixit eis, ite usque ad tertium diem & reuertimini ad me: & abiit populus.

Intrique consilium rex Rechabham cum senibus qui steterant coram Salomone patre eius cum uineret, dicendo: quomodo vos consilium reddendum esse populo huic uerbum? Qui dixerunt ei: si hodie fueris seruus populo huic et seruiers eis, responderisque eis et locutus fueris ad eos uerba bona, erunt tibi serui omnibus diebus. Qui dereliquit consilium senum quod consulerant ei: et consuluit, adolecentes. Hebraice habetur, pueros, non absolute, sed relative ad assistentes coram patre eius: erant enim iuuenes qui creuerant eum eo, qui iam erat quadragenarius, qui creuerat cum eo & assistebant illi. Scribitur hoc ut intelligamus novos assistentes consilio regio assumptis Roboham iuuenes. Dixitque ad eos: quid uos consulitis, & respondebimus populo huic qui locutus est ad me dicendo, allenua iugum quod posuit pater tuus super nos? Et locuti sunt ad eum pueri qui creuerant cum eo dicendo: sic dices populo huic qui locutus est ad te dicendo, pater tuus aggrauauit iugum nostrum & tu allenua nos, sic loqueris ad eos, paruus digitus meus maior est dorso patris mei. Et nunc pater tuus posuit super uos iugum graue, ego autem addam super iugum uestrum: pater tuus castigauit uos flagellis, ego autem castigabo uos scorpionibus. Asperius instrumentum ad uerberandum significatur, quod dicitur habere in summitate uirgarum plumbeas vel ferreas glandes.

Venitque Tarobham & totus populus ad Rechabham die tertio: sicut locutus fuerat rex dicendo, reuertimini ad me die tertio. Responditque rex populo dura: & reliquit consilium senum quod consulerant ei. Et locutus est ad eos secundum consilium puerorum dicendo: pater tuus aggrauauit iugum uestrum: ego autem addam iugo uestro, pater tuus castigauit uos flagellis: ego autem castigabo uos scorpionibus. Et non acquiescit rex populo: quia auersatus fuerat eum dominus. Hebraice habetur, quia fuit circumuentio a cum Rehobam. Tanquam circumuentus fuit Rehobam non morem gerendo populo, deus enim ad firmandum uerbum suum quod dixerat per prophetam de scissione regni, ad instar circumuentis eum se gessit: dimittendo eum propriae superbiae (cui consonabant consilia iuuenum) & non dando ei tantum lumen ut sequeretur consilia senum. Huiusmodi autem circumuentio profecta significatur a cum Iehouah, hoc est a sententia conuictio summo deo. Quauis intelligi possit quod huiusmodi circumuentio

circumuentio fuerit abductiua ab esse cum Iehouah: præsertim quòd dictio interpretata circumuētio non propriè significat circumuentionem, sed sonat (si dici licet) gyrationē ac per hoc amotionem ab esse cū summo Deo. *Ut suscitaret.* Legendum esset. *ut firmaret uerbum suum quod locutus fuerat dominus in manu Achizai Silonite ad Iarobham filium Nubat.* nam sic habetur Hebraice.

Viditque totus Israel quòd non exaudiuit eos rex: & respondit populus ad regem dicendo, quæ nobis pars in Dauide, vel quæ hæreditas. Legendum est. *& nō hæreditas in filio Isai.* hoc est quæ nobis utilitas in domo Dauidis regnante? & nulla est nobis res chara æstimanda ex filio Isai. hæreditas enim pro re ualde æstimanda pōnitur, & pars nobis pro re uili nobis. nam quo ad electionem ipsi manifeste habebant partem in Dauide, quia elegerant eum in regem: sed utilitatem negabant propter magna onera illi imposita, & diuitias Ierusalem & Iudæ, tanquam regnum Dauidis fuerit uile ac charum non Israeli, sed habitantibus in Iuda. Et quo ad utrunque ingratum Dauidi populus falsum dicebat: quoniam etiam ipsis testatibus magna eis utilitas è Dauide, & ualde æstimada quietæ possessio propriæ hereditatis cum communi pace ac libertate ab hostibus ex filio Isai secuta fuerat. *ad tēoria tua Israel, nunc uide domum tuam Dauid.* Iridentis uerba sunt, monstrando domū Dauidis priuatam successione regni Israel. *& abiit Israel in tentoria sua.* Super filios autem Israel qui habitabant in ciuitatibus Iehudæ, regnauit Rechabhā. *Misitq; rex Rechabham Adoram qui erat super tributum, & lapidauit eum totus Israel lapidibus & mortuus est.* Ad placandum populum blandis uerbis missus creditur: sed furor populi exarsit in eum qui erat super tributa eis exosa. porro rex Rechabhā festinus ascendit cursum, ad fugiendum in Ierusalaim. Et rebellauit Israel contra domum Dauid, usque in præsentem diem.

ET fuit cum audisset totus Israel quòd reuersus esset Iarobham, miserunt & uocauerunt eum ad congregationem, & constituerunt eum regem super totum Israel. Quauis Ierobham fuerit cum Israelitis aliis in Sichem cum defecerunt à rege Roboham: quia tamen tumultuariè inde recesserunt, congregato postea cœtu cum iam diuulgatum esset per uniuersum Israel quòd reuersus esset Ierobham, uocauerunt eum & elegerunt in regē: utpote inimicum Salomonis, & uirum tanti animi

animi ut etiam uiuente Salomone opposuerit se illi. Et sic impleta est prophetia non solum Abiæ de ipso Ierobhā, sed etia Iacob de Ephraim prælato menaisi. fuit enim Ephraim electus à populo Israel & à Deo rex primus post scissionem regni, sōge præstans Abimelech filio Gedeonis de tribu menaisi: qui nec à Deo nec ab Israele, sed à Sechemitis olim fuerat factus rex, cum tam enormi fratricidio: ut scribitur iudic. cap. 9. non fuit post domum Dauid nisi tribus Iehudæ sola. Venit autem Rechabham in Ierusalaim, & congregauit totam domum Iehudæ & tribum Biniamin, centum & octoginta millia electorum pugnantium. Iūge hæc uerba cum uerbis superioris lineæ (videlicet nisi tribus Iudæ sola) & perpende quod diximus: uidelicet sub titulo Iudæ duas tribus contineri; immo & multitudinem quoque magnam ex aliis tribubus habitantem in territorio Iudæ & Beniamin. & propterea præmissum est quòd Roboham regnauit super filios Israel habitantes in ciuitatibus Iudæ. ut pugnarent cum domo Israel ad reducendum regnum Rechabham filio Salomonis.

Factus est autem sermo Dei ad Sema'iam uirum Dei dicendo. Utrique est nomen Elohim, iudicantis & gubernadis. Dic ad Rechabham filium Salomonis regem Iehudæ, & ad totam domum Iehudæ & Biniamin & residuum populi dicendo. Sic dixit dominus: non ascendetis nec pugnabitis cum fratribus uestris filiis Israel, reuertimini unusquisque in domum suam, à me enim factum est uerbum hoc. Legendum est. fuit res ista. proculdubio scissio regni. audieruntque sermonē domini, & reuersi sunt de itinere iuxta uerbum domini. Intellige de itinere inchoando: erant enim duntaxat adunati. Mirum ualde est quòd simplici uerbo uiri sapientæ opinionis paruertint rex & exercitus in tanto negotio, uere apparet in hoc quòd deus in cordibus eorum operatus est retractionem à bello.

A Edificauit autē Iarobhā Sechem in monte Ephraim & habitauit in earegressusq; est inde & edificauit Penuel. Tā Penuel quàm Sechem nomina sunt propria locorum, quæ ædificiō mutorum muniuit Ierobham.

Dixitque Iarobham in corde suo: nunc reuertetur regnum ad domum Dauid. Si ascenderit populus iste ad faciendum sacrificia in domo domini in Ierusalaim, reuertetur cor populi huius ad dominum suum, ad Rechabham regem Iehudæ: interficiensq; me, & reuertetur ad Rechabham regem Iehudæ. Cerne euentum contrarium humano